

STARTDOCUMENT **VOORKOMEN VAN ONNODIG ZITTENBLIJVEN**



STARTDOCUMENT

CONTEXT

Empirische studies in het voorgezet onderwijs laten een overwegend negatief effect van zittenblijven zien op schoolse prestaties. Verder blijkt dat op de langere termijn zittenblijvers vaker van school wisselen en vaker zonder diploma uitstromen. Zittenblijven kan voor sommige leerlingen een goede optie zijn, maar voor het grootste deel van de leerlingen is dat niet zo.

WAT IS DE AFSPRAAK?

In het sectorakkoord VO 2014-2017 is de ambitie opgenomen om het landelijk percentage zittenblijvers te reduceren tot 3.8% in 2020. Deze ambitie is blijven bestaan in het geactualiseerde sectorakkoord 2019-2020 en één van de afspraken in de afhechting van het sectorakkoord is dat de middelen voor het voorkomen van zittenblijven ook in 2021 en 2022 via de prestatiebox gereserveerd blijven om deze ambitie te halen.

HOE STAAT HET ER NU LANDELIJK VOOR?

2014	2015	2016	2017	2018	2019
5,51%	5,21%	5,16%	5,40%	5,72%	6,03%

Het percentage van 2020 is op dit moment nog niet bekend maar de verwachting is dat dit percentage een stuk lager zal liggen omdat er op veel scholen gekozen is om leerlingen over te laten gaan vanwege de door corona ontstane omstandigheden.

HOE STAAT MIJN SCHOOL/BESTUUR ER ZELF VOOR (EN HOE KOM IK DAAR SNEL ACHTER)?

- Bekijk 'interne doorstroom' in het [ManagementVenster](#).
- In de [open-data bestanden van DUO](#) is het aantal zittenblijvers per vestiging VO terug te vinden.

HOE KAN IK ZITTENBLIJVEN DUURZAAM VOORKOMEN?

Scholen met weinig zittenblijvers hebben specifiek beleid om zittenblijven te voorkomen. De visie van de school speelt een belangrijke rol, deze visie op goed onderwijs is bepalend en het vormt een startpunt om op verschillende manieren handen en voeten te geven aan maatregelen die zittenblijven (indirect) voorkomen. Belangrijk is dat schoolleiders en het lerarenteam onderling in gesprek blijven over de vraag of zittenblijven het meest adequate middel is om leerlingen vooruit te brengen.

Zittenblijven als een onwenselijke maatregel moet vooral een onderdeel van de cultuur van de school worden. Scholen hoeven niet per definitie nieuwe maatregelen in te zetten, maar kunnen al ingezette instrumenten zoals leerlingbegeleiding, signalering van achterstanden, professionalisering van leraren en ouderbetrokkenheid doelgericht inzetten om onnodig zittenblijven tegen te gaan.

SUCCESFACTOREN BIJ MAATREGELEN TEGEN ONNODIG ZITTENBLIJVEN:

Visie op zittenblijven als ijk- en vertrekpunt

- Neem als vertrekpunt dat zittenblijven een uiterste noodmaatregel is;
- Zet de leerling en zijn leerbehoefte centraal;
- Zorg voor een goede ondersteuning om de leerpotentie van leerlingen te stimuleren;
- Beoordeel overgangsmomenten op basis van het complete plaatje en niet alleen op absolute overgangsnormen.

Tijdige signalering van onderwijsachterstanden

- Zorg voor een sterk mentoraat, met grote betrokkenheid en verantwoordelijkheidsgevoel voor leerlingen;
- Zie signaleren als onderdeel van de schoolcultuur: wie achterstanden opmerkt moet in actie komen;
- Gebruik diverse instrumenten om leerlingen goed te volgen, zoals gestandaardiseerde toetsen, leerlingvolgsystemen, bespreken van signalen in team-overleg;
- Stem af met het primair onderwijs voor een soepele overgang;
- Zorg voor goede samenwerking tussen mentoren, vakdocenten, leidinggevenden, leerling- en zorgcoördinatoren om problemen onderwijsbreed op te pakken.

Leerlingbegeleiding binnen de school

- Zet extra ondersteuningsuren in, binnen of buiten de reguliere lestijd;
- Organiseer persoonlijke ondersteuning voor een leerling, met zowel aandacht voor cognitieve als sociaal-emotionele ontwikkeling;
- Maak gedifferentieerd leren mogelijk, bijvoorbeeld met brede brugklassen of een diploma of cijferlijst op maat.

Anders omgaan met leerlingbesprekingen

- Faciliteer het lerarenteam, zorg voor voldoende ondersteuning en bespreek het streven naar minder zittenblijvers.
- Organiseer ouderbetrokkenheid, verbind wat de school doet met thuis, zodat het elkaar versterkt.

In 2021 kunnen besturen subsidie aanvragen voor een zomerschool en/of alternatieve manieren om zittenblijven te voorkomen.

AAN DE SLAG!

Op de volgende pagina volgen links naar onderzoeken, handreikingen en voorbeelden van andere scholen om u op weg te helpen naar een lager percentage zittenblijvers.

ACHTERGRONDINFORMATIE OVER DE EFFECTEN VAN ZITTENBLIJVEN

- Literatuurstudie naar effecten van zittenblijven op de schoolse prestaties, psychosociaal functioneren, de verdere schoolloopbaan en de arbeidsmarktpositie van zittenblijvers in Nederland en Vlaanderen: *Goos, M., Belfi, B., De Fraine, B., Van Damme, J., Onghena, P., & Petry, K. (2013). Effecten van zittenblijven in het basis- en secundair onderwijs in kaart gebracht: Een systematische literatuurstudie. Pedagogische studiën, 90(5), 17-30.*
- Onderzoek waarin de prestaties en het psychosociaal functioneren van wel en niet bevorderde leerlingen met elkaar vergeleken worden: *Klapproth, F., Schaltz, P., Brunner, M., Keller, U., Fischbach, A., Ugen, S., & Martin, R. (2016). Short-term and medium-term effects of grade retention in secondary school on academic achievement and psychosocial outcome variables. Learning and Individual Differences, 50, 182-194.*
- Onderzoek naar effect van zittenblijven op gedragsproblemen, verzuim en verdere schoolloopbaan: *Mariano, L. T., Martorell, P., & Berglund, T. (2018). How Does Repeating a Grade Impact Students' High School Persistence and Behavior?: The Case of New York City.*
- [Antwoord van de kennisrotonde \(NRO\) op de vraag: “Heeft het strikt toepassen van overgangsnormen in het voortgezet onderwijs positief effect op de prestaties van zittenblijvers?”](#)

ONDERZOEK NAAR STRATEGIEËN OM ZITTENBLIJVEN TE VOORKOMEN

- [Onderzoek onder 69 Nederlandse scholen met een laag percentage zittenblijvers \(<2%\), welke factoren dragen bij aan dit relatief lage percentage zittenblijvers? Regioplan 2018](#)
- Onderzoek onder tien scholen die in de zomer van 2020 anders omgegaan zijn met hun beleid rondom zittenblijven i.v.m. corona. *Oberon (2020); Zittenblijven 2020.*

VAN WELKE INSTRUMENTEN EN TOOLS KAN IK GEBRUIK MAKEN?

Ik wil...	Ik lees
...mijn onderwijs zo inrichten dat zittenblijven niet meer voorkomt	Handreiking 'Aan de slag om zittenblijven te voorkomen' VO-raad
...een zomerschool tegen zittenblijven organiseren	Handboek 'Zomer- en lentescholen tegen zittenblijven VO' VO-raad 2015
...leerlingen buiten de reguliere lestijd bijspijkeren om zittenblijven te voorkomen	Effectiviteit van inhaal- en ondersteuningsprogramma's om onderwijsachterstanden in te halen LEARN! 2020

WELKE GOEDE VOORBEEDEN ZIJN ER?

- [Het effect van overgangsvergaderingen op zittenblijven](#)
- [Leerlingen geven zichzelf een overgangsadvies](#)
- [Doorstromen of niet: de leerling beslist](#)
- [Drie scholen aan het woord over het loslaten van de overgangsnorm](#)
- [Scholen aan het woord over duurzaam voorkomen van zittenblijven](#)
- [Praktijkvoorbeelden lente- en zomerscholen](#)

WELKE HANDIGE WEBSITES?

- [VO-raad themapagina zittenblijven](#)
- [VO-raad website lente- en zomerscholen](#)

OVERIGE INFORMATIE

- [Onderzoek Inspectie van het Onderwijs naar zittenblijven](#)
- [OCW in cijfers: Aandeel leerlingen dat blijft zitten & aandeel leerlingen dat op- en afstroomt in het VO](#)



Dit is een uitgave van de VO-raad

VO-raad

Aidadreef 4

3561 GE Utrecht

© 2021 VO-raad, Utrecht